

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Aan de Directeur-Generaal Volksgezondheid
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Drs. M. Sonnema
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

NCTV
Dhr. P.J. Aalbersberg EMPM
Postbus 16950
2500 BZ Den Haag

Datum 12 november 2021
Betreft Gedragsreflecties opgeleverd 10 en 11 november
2021

Geachte mevrouw Sonnema en heer Aalbersberg,

Op 8 en 11 november jl. heeft u de RIVM Corona Gedragsunit gevraagd om gedragsreflecties op mogelijke verzwaren van het maatregelenpakket. Op 10 en 11 november hebben wij deze aan u opgeleverd.

De gedragsreflecties zijn zoals gebruikelijk gebaseerd op resultaten uit het gedragsonderzoek van het RIVM en de GGD'en en de consultatie van [gedragswetenschappelijke experts](#).

De focus van onze gedragsreflecties ligt op het voorkomen dat het aantal ziekenhuisopnames onnodig gaat stijgen en reguliere zorg wederom uitgesteld moet worden met het risico van gezondheidsschade elders. Zoals gebruikelijk houden we rekening met de impact van maatregelen op naleving, draagvlak, welbevinden, rechtvaardigheid en vertrouwen in beleid.

Uitvraag NCTV d.d. 8 en 11 november 2021:

Verzoek om gedragsreflecties op continuering van het huidige maatregelenpakket met als mogelijke verzwaren

Aanscherpen van adviezen:

- Herintroduceren thuisbezoek advies
- Thuiswerkadvies aanscherpen: 'werk thuis, tenzij het niet anders kan'

Aanvullende maatregelen:

- Herintroduceren van de verplichte 1,5 meter afstand.
- Herintroduceren placeringsplicht in ongeplaceteerde settings

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Ons kenmerk
042-2021 G&M-CG/ML/eu

Behandeld door
Corona Gedragsunit

Kopie aan

Bijlage(n)
Bijlage 1: gedragsreflecties 10
november 2021
Bijlage 2: gedragsreflecties
11 november 2021

- Invoeren van een verzwaard CTB-regime naar 2G (gevaccineerd of genezen) bij specifieke settings met een hoog risico.
- Invoering van algemene sluitingstijden voor niet-essentiële detailhandel, horeca, sport (m.u.v. topsportlocaties), cultuur en overige niet-essentiële dienstverlening op publieke plaatsen.

Datum

12 november 2021

Ons kenmerk

042-2021G&M-CG/ML/eu

Inzet Coronatoegangsbewijzen:

- Uitbreiden van de verplichte CTB inzet naar niet-essentiële detailhandel (zoals winkels die hoofdzakelijk niet zien op de verkoop van primaire levensbehoeften) en niet-essentiële dienstverlening (zoals pret- en dierenparken).
- Het creëren van de mogelijkheid (zonder verplichting) om zorginstellingen de bevoegdheid te geven om hun werknemers en bezoekers te vragen een CTB te tonen voor het verlenen van toegang tot de zorginstelling.

Meest recente meting

De gedragsunit heeft een extra meting gedaan naar draagvlak, sociale activiteit en gedrag over de voorgaande week (afname datum 4 tot 8 november). De meting is twee dagen na de persconferentie gestart, dus grote veranderingen zijn niet te verwachten (wel enkele signalen). Er is een toename te zien in testen bij klachten, die door de drukte in de teststraten wordt bevestigd. Er is ook een beperkte afname zichtbaar van sociale activiteiten. Daartegenover staat dat de opvolging van andere basismaatregelen (nog) niet toeneemt (zoals thuiswerken) of een beperkte afname laat zien (bij klachten thuisblijven). Een grote daler (net als de buitentemperatuur) is ventileren en luchten van de woning. Onder deelnemers was wel een verhoogd draagvlak voor de 1,5 meter maatregel sinds de laatste persconferentie. Het draagvlak voor de opnieuw aangescherpte thuiswerknorm was daarentegen gedaald. Al met al zien we hier een gemengd beeld, en nog geen duidelijke kanteling. De sociale activiteit ligt een stuk hoger - en de naleving van basismaatregelen lager - dan toen we eerdere opelevingen wisten om te keren. Voor meer informatie zie [Onderzoeken RIVM Corona Gedragsunit | RIVM](#).

Gedragsreflecties

Voor de complete gedragstoetsen verwijs ik u naar bijlage 1 en 2.

Tot nadere toelichting bereid,
Met vriendelijke groet,

Dr. Mariken Leurs
Hoofd Corona Gedragsunit
Centrumhoofd Gezondheid en Maatschappij

Bijlage 1

Gedagsreflecties op mogelijke verzwarings maatregelenpakket RIVM Corona Gedragsunit | 11 november 2021

Datum

12 november 2021

Ons kenmerk

042-2021G&M-CG/ML/eu

Kernoverwegingen

- Maak onderscheid tussen ingrijpen op korte termijn om een acuut probleem op te lossen, en ingrijpen voor de middellange termijn.
- Bij niet acuut probleem: inzetten op betere naleving van basisregels en op vaccinatie.
- Bij een acuut probleem: Gedrags- en preferentie onderzoek uitgevoerd in augustus 2020 wijst op de volgende voorkeuren bij de deelnemers:
  - kort en stevig ingrijpen heeft de voorkeur boven lang ingrijpen en halve maatregelen.
  - effectiviteit is essentieel: evident effectieve maatregelen in settings waar veel besmettingen plaatsvinden.
  - direct oog voor negatieve effecten (financieel, welzijn) en daar ondersteuning of compensatie voor bieden.
  - vermijden van ingrepen met lange-termijn effecten (leerachterstanden, faillissementen) die heel specifieke personen/organisaties onevenredig treffen, of die té strikt zijn: onderwijs dicht, horeca *helemaal* dicht en bezoekersbeperking van 1 per dag.
  - communicatie: voor draagvlak is het belangrijk om goed toe te lichten waarom op welke plek is ingegrepen, wat de effectiviteit is en hoe met negatieve effecten wordt omgegaan.
  - communicatie: voor draagvlak is het belangrijk om toe te lichten hoe met de voorkeuren van de burgers is omgegaan in de beleidsbeslissingen. Men verwacht niet dat die klakkeloos worden overgenomen: expert adviezen moeten minstens even zwaar wegen.
  - communicatie: herinvoeren van strenge maatregelen zonder dat er een nieuwe variant is opgedoken, vereist goede uitleg en het nemen van verantwoordelijkheid. Is er te snel versoepeld? Voorkom vingerwijzen naar de burger.
- middellange termijn: maatregelen die op middellange termijn bij moeten dragen aan oplossingen (bijv. mogelijk 2g) kunnen wij niet in dit korte tijdsbestek beantwoorden.

Toepassing op mogelijke aanvullende maatregelen

Wij zijn gevraagd om te reflecteren op de onderstaande opties voor aanpassingen in het maatregelenpakket. Continuering van het huidige maatregelenpakket met mogelijke verzwarings: aanscherpen van adviezen:

- Herintroduceren van het thuisbezoek advies

- Thuiswerkadvies aanscherpen: 'werk thuis, tenzij het niet anders kan'

Datum

12 november 2021

Ons kenmerk

042-2021G&M-CG/ML/eu

Reflectie: Als bronnen voor infecties komen bezoek thuis en het werk veel voor. Ervan uitgaande dat bezoek beperken en meer thuiswerken als evident effectief gepresenteerd kunnen worden, zijn deze maatregelen uit te leggen. Thuisbezoek beperken tot 6-8 personen wordt het minst ingrijpend gevonden, 2-5 personen gemiddeld, en er is zeer weinig draagvlak voor <1 persoon. Sociaal-beperkende maatregelen hebben negatieve impact op welzijn.

- Herintroduceren van de verplichte 1,5 meter afstand.
- Herintroduceren van placheringsplicht in ongeplacerte settings

Reflectie: Na het duidelijk stellen van de 1.5 meter norm tijdens de laatste persconferentie, is het draagvlak voor deze maatregel flink toegenomen. Het draagvlak voor verplichten van de 1.5 meter in verschillende organisaties zal afhangen van de impact op welzijn, gevolgen voor het onderwijs, en de mate waarin de organisatie haar primaire werkzaamheden kan uitvoeren. Betrek hierbij de organisaties en branches.

- Invoeren van een verzwaard CTB-regime naar 2G (gevaccineerd of genezen) bij specifieke settings met een hoog risico.

Reflectie: voor deze reflectie voor middellange termijn, zouden we graag meer tijd hebben

- Invoering van algemene sluitingstijden voor niet-essentiële detailhandel, horeca, sport (m.u.v. topsportlocaties), cultuur en overige niet-essentiële dienstverlening op publieke plaatsen.

Reflectie: Zolang het (zeer) waarschijnlijk is dat deze maatregelen bijdragen aan het remmen van de transmissie van het virus en de lasten eerlijk worden verdeeld over de sectoren (rechtvaardigheid), is een bijdrage door het beperken van openingstijden uit te leggen. Een beperkte sluiting (cq beperking van openingstijden) blijft ruimte bieden voor de positieve waarde van sport en cultuur voor welzijn. Deze ingreep moet uit te leggen zijn in relatie tot andere risico situaties, zoals evenementen (sportwedstrijden, carnaval, enzovoorts).

Bijlage 2

Gedragreflecties op maatregelenpakket met mogelijke verzwarende CTB RIVM Corona Gedragseenheid | 10 november 2021

Datum

12 november 2021

Ons kenmerk

042-2021G&M-CG/ML/eu

Kernoverwegingen:

- Veranderingen in draagvlak zijn voorspellers voor veranderingen in naleving.
- Wijzigingen in naleving basismaatregelen: gezien korte tijd tussen persconferentie en extra gedragsmeting geen grote verschuivingen, wel signalen
  - Er lijkt een afname in sociale activiteit, maar nog geen toename in 1,5m afstand houden
  - Naleving thuiswerken is stabiel
  - Toename draagvlak voor 1,5m afstand houden
  - Maar afname voor thuiswerknorm (beperkte implementatietijd voor werkgevers en voor deel werknemers is 50% thuis geen aanscherping).
- Het draagvlak voor de inzet van het CTB was toegenomen in de afgelopen 3 weken, waarbij toepassing in de horeca met 63% lager scoort dan andere gelegenheden (66%- 72%). Het draagvlak is lager naarmate mensen jonger zijn.
- Voor draagvlak en naleving is nodig dat maatregelen noodzakelijk, effectief, uitvoerbaar en handhaafbaar zijn: stem af met burgers en uitvoerende organisaties.
- Solidariteit en rechtvaardigheid zijn in deze fase van de pandemie extra belangrijk om vertrouwen en draagvlak te bevorderen. Dit vraagt om transparante, goed onderbouwde uitleg van de beleidskeuzes.

Toegepast

Uitgangspunt: het CTB wordt ingezet omdat het een risico-verlagende manier is om ondernemingen open te houden en op capaciteit te laten draaien.

Inzet Coronatoegangsbewijzen (CTB)

Het collectieve belang is maximale vrijheid voor zoveel mogelijk mensen, deelname aan de maatschappij voor iedereen én toegankelijkheid van zorg. Het is daarom uitlegbaar dat de keuzevrijheid om niet te vaccineren, bij huidige oplopende infectiegraad en ziekenhuisopnames, gevolgen heeft in de vorm van uitbreiden van de toepassing van het CTB. Belangrijke overwegingen:

- Praktische uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Feitelijke en zichtbare controle is van belang voor naleving.
- Effectiviteit. Veel mensen zijn bereid maatregelen te volgen als die effectief zijn. Leg dit daarom goed uit in relatie tot viruscirculatie en vaccinatiegraad. Specifiek wat het CTB in de zorg toevoegt aan reeds ingezette/ eerdere maatregelen (zoals bezoek ontvangen op de eigen kamer in plaats van in de gezamenlijke ruimten, 1,5 meter afstand, etc). Deze uitleg draagt ook bij aan ervaren rechtvaardigheid.
- Impact op kwetsbare groepen. Bijvoorbeeld bij bewoners van instellingen, kan het CTB beperkingen aan de bezoekmogelijkheid opleggen met negatieve gevolgen voor het welbevinden.
- Toegankelijkheid: Goede toegankelijkheid van testen voor toegang is belangrijke randvoorwaarde voor inzet CTB (dichtbij en gratis).

- Draagvlak: betrek ondernemingen en instellingen zoveel mogelijk bij de afwegingen.

Datum

12 november 2021

Ons kenmerk

042-2021G&M-CG/ML/eu

Aandachtspunten voor communicatie

- Leg helder de effectiviteit van het uitbreiden van het verplichte CTB uit in relatie tot viruscirculatie en het belang hiervan voor het terugdringen van de pandemie in relatie tot de vaccinatiegraad.
- Heldere, consistente en herhaalde communicatie over het nut, noodzaak, effectiviteit en uitvoerbaarheid van naleving van de (basis)maatregelen, ook voor gevaccineerde mensen, is essentieel (zowel vanuit oogpunt van welbegrepen eigenbelang, belang van bedrijven en organisaties als voor de samenleving als geheel);
- Blijf het belang van vaccinatie uitleggen, zeker nu ook veel mensen die gevaccineerd zijn in het ziekenhuis opgenomen worden met Corona. Leg uit dat vaccinatie niet alleen over de bescherming van individuen gaat, maar ook om het omlaag brengen van de circulatie van het virus in de bevolking.
- Bereid mensen voor op eventuele vervolgmaatregelen mocht het maatregelenpakket niet het gewenste effect hebben. Benoem welke maatregelen voorbereid worden.
- Benoem dat iedereen nodig is om de pandemie onder controle te krijgen.
- Licht toe wat de achterliggende overwegingen zijn bij de besluitvorming, hoe rekening is gehouden met de eerlijke verdeling van lusten/lasten, welke alternatieven zijn besproken en de rol van solidariteit (elkaar beschermen, zorg openhouden, sectoren openhouden, het CTB voor iedereen mogelijk maken). Leg uit dat solidariteit in deze fase gericht is op het omlaag brengen van de circulatie van het virus, niet alleen of voornamelijk voor mensen zelf, maar ook voor de ouderen en kwetsbaren in de samenleving en het overbelaste zorgpersoneel. Leg uit dat afstand houden en vaccinatie daarbij heel effectief zijn.